

Respons

Irak: "Det nye Ba'thpartiet"

Problemstilling/spørsmål:

- Blir gamle Ba'thister utsatt for forsøk på tvangsrekruttering til nye Ba'th i Irak i dag?
- Hvordan er sikkerhetssituasjonen for tidligere Ba'thister i Randsonen?
- Hvilke stillinger i offentlig sektor er lukket for tidligere Ba'th-folk?
- Har det vært mulig for et tidligere partimedlem på seniornivået *firqa* å få og beholde stillinger i Iraks nykonstruerte etterretnings- og sikkerhetsorganer?

Blir gamle Ba'thister utsatt for forsøk på tvangsrekruttering til nye Ba'th i Irak i dag?

"Det nye Ba'thpartiet" fremstår som del av en videreføring av det tidligere statsbærende Ba'th-partiet i Irak. I januar 2007 valgte partiet formelt tidligere visepresident Izzat al-Douri til leder. Den gang fremsto partiet som en undergrunnsbevegelse samlet om væpnet kamp mot de nye myndighetene og de utenlandske styrkene (al-Jazeera 2007; BBC 2008). Senere har personer med bånd til partiet meldt seg på den politiske arena gjennom bredere partikoalisjoner, senest i forbindelse med parlamentsvalget 7. mars 2010. Disse fremstøtene fremstår som såpass løst organiserte at det neppe vil gi mening å snakke om noen tvungen rekruttering til dem.

Samtidig som at tidligere Ba'th-folk gjør fremstøt for å finne en felles legitim måte å delta på i dagens politiske liv, er al-Douris parti fortsatt aktive som en væpnet gruppe, særlig i det sentrale Irak og nå under navnet al-Naqshabandi. Denne gruppen blir av det britiske sikkerhetspolitiske informasjons- og rådgivningsbyrået Jane's (2010) betegnet som "nye Ba'th's militære gren" og hvis opphav fremstår som "enigmatisk" (gåtefullt). Imidlertid er det klart at al-Naqshabandi er en fast organisert militant gruppe under ledelse av samme Izzat al-Douri.

Respons Irak: "Det nye Ba'thpartiet"

Ifølge Jane's (2010) anvender denne gruppen det gamle Ba'thpartiets rigide vurderingsprosedyrer ved rekruttering av nye medlemmer. Bl.a. må kandidatene gjennom en tre måneders prøveperiode der de blir hundset og mishandlet av sine overordnede i tillegg til å bli satt til å utføre mindre angrep. I tillegg til å prøve ut motivasjonen på denne måten, blir det gjort bakgrunnsundersøkelser av kandidatene for å unngå at gruppen infiltreres gjennom inntaket av nye rekrutter. Dersom dette stemmer, virker det usannsynlig at gruppen benytter seg av tvungen rekruttering.

Hvordan er sikkerhetssituasjonen for tidligere Ba'thister i Randsonen?

Når det blir rapportert om overgrep mot enkeltpersoner, er det i blant opplyst at vedkommende hadde Ba'th-bakgrunn. Imidlertid fremgår det sjelden at det var nettopp denne bakgrunnen som var opphav til overgrepet eller om det var andre forhold. En ser derfor ikke at det finnes noe klart mønster av overgrep på bakgrunn av tidligere medlemskap i Ba'thpartiet. En kan derfor ikke se noen mønstre av forfølgelse som tilsier at tidligere Ba'thfolk som sådan er utsatte i dagens Irak. At det likevel kan forekomme overgrep utført på en slik bakgrunn kan en imidlertid på et generelt grunnlag ikke utelukke.

Noen av de sterkeste Ba'th-miljøene befant seg i de omstridte områdene. Ba'th-partiet hadde en av sine hovedbaser i Mosul, både før Saddam Hussein kom til makten og etterpå (Hamilton 2008). Det har blitt anslått at om lag 300 000 personer fra Mosul med omegn var knyttet til militæret, sikkerhetspolitiet eller etterretningen ved regimeskiftet i 2003. I 2005 skal fortsatt over 107 000 tidligere offiserer og menige ha vært boende i Ninewa-provinsen. Kjernen i de sunnimuslimske militante gruppene skal ha hatt sitt utspring fra dette miljøet. I denne delen av de omstridte områdene har Ba'th således hatt en sterk posisjon i betydelige deler av befolkningen.

I andre deler av de omstridte områdene har bildet derimot trolig vært det motsatte, med en befolkning uten noen spesielt sterk lojalitet til regimet. Likevel ser en heller ikke her noen klare mønstre av forfølgelse som tilsier at tidligere Ba'thfolk som sådan er utsatte i dag.

Hvilke stillinger i offentlig sektor er lukket for tidligere Ba'th-folk?

Som et virkemiddel i å renske Iraks forvaltning, væpnede styrker og etterretnings- og sikkerhetsorganer for medlemmer av Ba'th-partiet, ble de fleste partimedlemmene avsatt fra sine stillinger i henhold til en ordre fra okkupasjonsmyndighetene CPA i mai 2003. Partiet, hæren og sikkerhets- og etterretningsorganene ble lagt ned umiddelbart.

Når det gjelder sivilt offentlig ansatte, ble to kategorier av disse i følge ICTJ - International Center for Transitional Justice – (2008) avsatt fra samme tidspunkt. De to kategoriene omfattet:

- (i) alle personer i høyere lederstillinger fra ekspedisjonssjef eller direktoratssjef (*Director General*) og oppover, uansett deres grad i partiet, og
- (ii) alle personer med en av de fire øverste partigradene (såkalte "seniormedlemmer"), derunder medlemmer på nivået *udw firqa*¹ uansett deres stilling i det offentlige

¹ Det skal ha vært ca 38000 partimedlemmer på dette nivået i 2003.

Utrenskningsprosessen ble gjennomført gradvis, og ble fra 2004 av overtatt av de nye irakiske myndighetene.

Medlemmene på *firqa*-nivå hadde vært ansatt i mange deler av offentlig sektor. Oppsigelsene som ble innledet i 2003 var ment å gjelde samtlige *firqa*.

Har det vært mulig for et tidligere partimedlem på seniornivået *firqa* å få og beholde stillinger i Iraks nykonstruerte etterretnings- og sikkerhetsorganer?

Iverksettelsen av oppsigelsene avtok imidlertid gradvis, og fra omtrent midten av 2006 skal de ifølge ICTJ (2008) ha opphørt. Fra da av skal tidligere oppsagte dessuten ha fått tilbake sine tidligere stillinger. Innen vilkårene ble justert i januar 2008, kan så mange som 100 000 oppsagte ha fått sine stillinger tilbake (Usher 2008). Vi kan dermed anta, uten at dette fremgår direkte av kildene, at enkelte *firqa*-medlemmer kan ha sluppet unna oppsigelse.

12. januar 2008 vedtok parlamentet en lov, "*Accountability and Justice Act*", som justerte vilkårene for dem som var blitt rammet av utrenskningene. Bl.a. ble følgende gjort gjeldende, i følge ICTJ (2008):

- (i) Tidligere oppsagte partimedlemmer på nivået *firqa* ble gitt en generell tillatelse til å tre inn igjen i offentlige stillinger.²
- (ii) Samtlige tidligere ansatte i Ba'th-regimets sikkerhets- og etterretningsorganer som fortsatt innehadde en offentlig stilling, ble oppsagt men beholdt fulle pensjonsrettigheter.³

Lovendringen i 2008 tillater dem som var blitt oppsagt etter 2003 å vende tilbake til tidligere stilling. De som av ulike grunner ikke var blitt oppsagt ble gitt tillatelse til å fortsette. *Firqa*-medlemmer som gjeninntre i offentlig tjeneste kan ikke inneha stillinger fra og med ekspedisjonssjef eller direktoratssjef og oppover.

Det ser altså i praksis ut til å ha vært mulig for tidligere Ba'ath-folk å fortsette i offentlig stilling også etter 2003, og at dette fra 2008 i lovgivningen er blitt strammet inn for de av dem som hadde arbeidet i sikkerhets- og etterretningsorganene til det tidligere regimet.

Samtidig har ikke loven blitt gjennomgående implementert. Den er svært kontroversiell, og prosessen med å forsøksvis implementere den ble fra første stund sterkt politisert. Det har for eksempel vært rapportert om et tilfelle der en tidligere militær leder ikke bare igjen er i tjeneste, men også har fått svært kontroversielle oppdrag. Ifølge Ned Parker (2009) i Los Angeles Times skal en generalmajor fra Saddam-tiden ha blitt satt til å lede en irakisk hærdivisjon på et politisk svært sensitivt oppdrag i Kirkuk i 2009. Dette skapte både frykt og alvorlig mistillit til regjeringen fra kurdisk side. Offiseren skal på slutten av 1990-tallet ha utført militære oppdrag i området på ordre fra Saddam Husseins regjering.

² Unntatt er personer på de øverste sivile sjefsnivåene, personer med stilling i visse sensitive ministerier og personer i enkelte høye stillinger i rettsvesenet.

³ Dette gjaldt likevel ikke de som var ansatt i Ba'th-regimets forsvarsdepartement, militære styrker eller politiet.

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, men skal gi svar på de konkrete spørsmålene som er stilt, og ellers inneholde det som til enhver tid trengs av bakgrunnsinformasjon.

Referanser

Skriftlige kilder

- Al-Jazeera (2997, 5. januar). Iraq's Baath party names new leader. *Al-Jazeera*. Tilgjengelig fra <http://english.aljazeera.net/news/middleeast/2007/01/2008525124213223958.html> [lastet ned 19. mars 2010]
- Hamilton, Eric (2008, april). *Backgrounder #31. The Fight for Mosul*. Washington DC: Institute for the Study of War. Tilgjengelig fra <http://www.understandingwar.org/files/reports/The%20Fight%20for%20Mosul.pdf> [lastet ned 12. mars 2010]
- ICTJ, dvs. International Center for Transitional Justice (2008, 22. januar). *Briefing Paper: Iraq's New "Accountability and Justice" Law*. New York: ICTJ. Tilgjengelig fra <http://www.ictj.org/images/content/7/6/764.pdf> [lastet ned 16. mars 2010]
- Jane's Information Group (2010, 8. mars). Iraq's Sufi-Ba'thist Insurgency. *Jane's Terrorism and Security Monitor*. [Elektronisk abonnementsstjeneste].
- Parker, Ned (2009, 26. mars). Iraqi general's presence in Kirkuk stirs dark memories. *Los Angeles Times*. Tilgjengelig fra <http://articles.latimes.com/2009/mar/26/world/fg-iraq-kirkuk26> [lastet ned 16. mars 2010]
- Usher, Sebastian. (2008, 12. januar). Baathist mistake corrected amid concern. *BBC News*. Tilgjengelig fra http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/7185276.stm [lastet ned 19. mars 2010]

© Landinfo 2010

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.